

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

בפני כב' השופטת הילה גורביץ שינפלד

בעניין המנוחה עיזבון המנוחה ז.ב. ז"ל

התובעים
1. ע.ז.
2. ל.ז.
3. א.ז.

נגד

הנתבעת ג.ר.

פסק דין

השאלה שבמחלוקת:

האם זכות צאצאי זוכה על פי צוואה, אשר נכנסים לנעליו מכוח סעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 עומדת להם, לצאצאים, גם אם בטרם פטירת המצווה, הסתלקו מעיזבון הזוכה. או במילים אחרות, האם זכותם של ילדי הזוכה הופכת לזכות עצמאית לרשת את המצווה שאז אין נפקות להסתלקותם מירושת הזוכה.

העובדות הצריכות לעניין:

1. המנוחה, ז.ב. ז"ל, נפטרה ביום 12.6.2011.
2. התובעים הם נכדי המנוחה, ילדי בנה, א.ז. ז"ל, אשר נפטר לפניו, ביום 18.7.2008.
3. הנתבעת היא בתה של המנוחה, דודתם של התובעים.
4. בעלה של המנוחה, א.ז. ז"ל, נפטר לפני המנוחה, ביום 18.7.2005.
5. לאחר פטירת המנוחה התברר כי הותירה אחריה שלוש צוואות – צוואה מיום 13.2.1997, צוואה מיום 31.11.2008 וצוואה מיום 6.8.2010.
6. ביום 24.9.2008, ולאחר שהתובעים הסתלקו מעיזבון אביהם לטובת אימם, ניתן בבית-הדין הרבני האיזורי בחיפה צו ירושה אחר עיזבון הבן ולפיו האם היא היורשת היחידה של עיזבון הבן המנוח.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

7. ביום **4.1.2012** הגישה הנתבעת, בקשה למתן צו קיום הצוואה מיום 6.8.2010. התובעים הגישו התנגדות לבקשה ביום **9.1.2012**.
8. ימים ספורים לאחר מכן, ביום **11.1.2012** הגיש תובע 1, בקשה למתן צו קיום הצוואה מיום 13.2.1997. הנתבעת לא הגישה התנגדות לבקשה זו והסתפקה בטענותיה בבקשה שהגישה מטעמה ובתגובה שהגישה, להתנגדות התובעים.
9. בהתאם לסעיף 67א(א)(1) לחוק הירושה התשכ"ה-1965 התובענות הועברו לדיון בבית משפט זה והדיון בהן אוחד בפני (ת"ע 12-03-16579, ת"ע 12-03-17293-ז ו-ת"ע 12-03-17244).
10. התקיימו שני קדמי משפט ונקבעו 3 מועדים להבאת ראיות. לאחר הדיון הראשון שנקבע להבאת ראיות, הודיעה הנתבעת, כי היא חוזרת בה מבקשתה למתן צו קיום לצוואות מיום 8.6.2010 ומיום 30.11.2008. בבקשה פורטו נסיבות אישיות בריאותיות של מי מבני משפחתה של הנתבעת שבעטין אין באפשרות הנתבעת להמשיך ולנהל ההליך, הן מהפן הרגשי והן מהפן של תשומות זמן.
11. בתגובה לבקשת הנתבעת, הודיעו התובעים ביום 25.2.2014 כי נוכח מחיקת בקשת המבקשת למתן צו קיום לצוואה מיום 6.8.2010 הם עומדים על פסיקת הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסך של כ- 50,000 ₪ ומבקשים כי יינתן צו קיום לצוואה מיום 13.2.1997 כבקשתם בתובענה דנן. כמו כן ביקשו התובעים במסגרת תגובתם, מינוי מנהל עיזבון.
12. לאור עמדת הנתבעים, התרתי לנתבעת להשיב לטענותיהם. מאוחר יותר שני הצדדים הוסיפו על טענותיהם תגובות ותשובות, מבלי שניתנה לכך רשות מבית המשפט. מטענות הצדדים עלו שתי מחלוקות עיקריות, **האחת**, שאלת "האשם" בניהול ההליכים וכפועל יוצא שאלת הטלת ושיעור הוצאות משפט **והשנייה**, מחלוקת משפטית, בדבר מעמד התובעים כמבקשים בבקשה למתן צו קיום צוואה לאור הסתלקותם ממלוא עיזבון הזוכה על פי הצוואה לטובת אימם. שני הצדדים טענו טענותיהם בקצרה ומבלי שהרחיבו דיון בנקודה זו.
13. ביום 26.3.2014, לאחר שעיינתי בבקשה, בכלל התגובות והתשובות שהוגשו, ניתן פסק דין חלקי המורה על מחיקת הבקשה למתן צו קיום צוואת המנוחה מיום 6.8.2010 וההתנגדות לה. באשר למחלוקת המשפטית, הוריתי לצדדים להגיש סיכומים קצרים, וקבעתי, כי אתן דעתי בשאלת ההוצאות בעת מתן פסק הדין בתובענה כאן.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

14. לטענת התובעים בסיכומיהם, הנתבעת מושתקת מלהתנגד לצוואה מיום 13.2.1997 שכן לא הגישה התנגדות לבקשה אלא התמקדה בבקשתה לקיום הצוואה המאוחרת מיום 6.8.2010 ומשחזרה בה מהבקשה לקיים את הצוואה המאוחרת בפועל, אין התנגדות לבקשתם. באשר למעמד תובע 1 כמבקש צו קיום הצוואה, נטען כי מעמדו הוא מכוח [סעיף 49 לחוק הירושה](#), [התשכ"ה-1965](#) וזכותו הספציפית והישירה נובעת ממעמדו כצאצא הזוכה. כן נטען שמאחר והבקשה לצו קיום הצוואה מיום 13.2.1997 נדונה במאוחד עם ההליכים הנוספים ידוע לנתבעת כי עמדת תובעים היא שיש לקיים הצוואה מיום 13.2.1997 ולא יעלה על הדעת שיפתח הליך נוסף לקיום הצוואה, ללא תוצאה מעשית של ההליך שהתנהל בין הצדדים הרלוונטיים לצוואה מיום 13.2.1997.

15. לטענת הנתבעת בסיכומיה, מאחר [וסעיף 49 לחוק הירושה התשכ"ה-1965](#) קובע כי צאצא זוכה שנפטר לפני המוריש יזכו במנתו של הזוכה שנפטר, בהתאם לכללי [החלוקה](#) שבירושה על פי דין אזי, מרגע שהתובעים הסתלקו ממלוא עיזבון הבן המנוח, אין לתובע 1 מעמד כמבקש בבקשה למתן צו קיום צוואה, כי היה על האם לטובתה הסתלקו להגיש את הבקשה ומשזאת לא נעשה, יש למחוק הבקשה. הנתבעת נסמכת על הוראת [סעיף 6 לחוק הירושה](#), [התשכ"ה-1965](#) הקובע כי יורש שהסתלק כדין מעיזבון רואים אותו "כאילו לא היה יורש מלכתחילה".

הדין החל:-

16. בצוואה מיום 13.02.97 ציוותה המנוחה את כל רכושה לבעלה וקבעה כי אם ימות לפניו, ירשו את עיזבונו (למעט התכשיטים) שני ילדיה בחלקים שווים. וכך ציוותה המנוחה:

"2. הנני מצווה ומורשה בזה את כל רכושי (פרט לתכשיטי) – לאחר תשלום על חובותי והוצאות הלווייתי, קבורתי ומצבתי - לבעלי ז.א. ת.ז. **XXXXXXXX** מרח' **XXXXXXXXXXXX**.

3. במקרה ובעלי הנ"ל ילך לעולמו לפני, או בעת אחת עמי, הנני מצווה ומורשה את כל יתרת עזבוני (פרט לתכשיטי) כאמור בסעיף 2 לעיל לילדי הר"מ בחלקים שווים ביניהם:

א. לבתי ג.ר. **XXXXXX** – 1/2.

ב. לבני א.ז. **XXXXXX** – 1/2.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

4. לבתי ג. ר. XXXXXX – אני מודישה את תכשיטי...

”

17. כאמור לעיל, בעלה של המנוחה ובנה נפטרו לפני.

18. [סעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965](#) קובע:-

”זוכה על פי צוואה שמת לפני המצווה, ולא קבע המצווה אדם אחר שיזכה במקומו – אם בשעת מות המצווה נשאר צאצאים של אותו זוכה, יזכו הם לפי כללי החלוקה שבירושה על פי דין; בכל מקרה אחר הוראת הצוואה לטובת אותו זוכה מתבטלת” (ההדגשה לא במקור)

19. שי שילה בסיפרו פירוש [לחוק הירושה, תשכ"ה – 1965](#) (כרך א', הוצאת נבו, 1995) 421 בהתייחס לסעיף 49 הנ"ל כתב:

”ההסדר שלנו, ושל רוב מדינות העולם, הוא שצאצאי אותם יורשים יהיו יורשים חלופיים והם – ולא יורש שיורי או יורש על פי דין – יזכו בעזבונו של המוריש. רק אם אין ליורש צאצאים, יזכו היורשים על-פי דין של המצווה”.

20. הרציונל העומד בבסיס הוראת סעיף 49 הוא הרצון המשוער של המצווה כפי שהניח אותו המחוקק. עם זאת נפסק, כי אם מהוראות הצוואה משתמע רצון אחר, יש להעדיפו, על פני הוראת סעיף 49 הנ"ל ראו בין היתר: [ע"א 5654/92 בורנשטיין נ' מסר ואח'](#), פד"י מט (5) 472, 461.

21. במקרה כאן מהוראות הצוואה לא עולה רצון אחר של המנוחה ויש להחיל את הוראות סעיף 49 הנ"ל במלואן כך שהתובעים בהיותם צאצאי בן המנוחה, הם חלפיו.

המחלוקת:-

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

22. עיקר המחלוקת בין הצדדים יסודה במילים "לפי כללי החלוקה שבירושה על פי דין", שבסעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965.

לטענת הנתבעת, פרשנות נכונה היא כי המונח "כללי החלוקה" כולל גם את הוראת סעיף 6 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 וכפועל יוצא, בשל הסתלקות תובע 1 ואחיו מעיזבון אביהם, אין לראות בהם יורשים על פי דין של אביהם המנוח ולכן אין לתובע 1 זכות עמידה להגיש את הבקשה למתן צו קיום צוואה לצוואת המנוחה. לטענתה, מי שאמורה הייתה להגיש את הבקשה היא אם התובעים אשר לטובתה הסתלקו.

23. לא אוכל לקבל עמדת הנתבעת.

24. נקודת המוצא בדיון על פי סעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965, היא כי יש להתחקות אחר כוונת המצווה ולא להתחקות אחר כוונת הזוכה או יורשי הזוכה. בעמ(חיי) 09-05-6904 א' א' נ' ט' נ' (18.11.2009) נפסק כי במקרה שזוכה נפטר לפני המוריש והותר אחריו צוואה, אין בהוראות הצוואה לשנות מהוראת סעיף 49 הנ"ל והחלוקה תתבצע בין כל צאצאי הזוכה בחלקים שווים. וכך נפסק שם:-

"... לצוואת הזוכה שנפטר לפני המצווה, לא תהיה נפקות, בנוגע לחלקו של הזוכה שנפטר בעיזבון המצווה, בין צאצאי הזוכה שנפטר, והחלוקה בין צאצאי הזוכה שנפטר תעשה על פי כללי החלוקה של ירושה על פי דין, ו"מבלי להתחשב בצוואתו של הזוכה", גם אם הייתה כזאת..."

25. ובהמשך פסקאות 2-3 לדברי כבוד השופטת וילנר בע"מ (חי) 09-05-6904:-

"הרעיון העומד מאחורי התחקות אחר אומד דעתו של המצווה דווקא ולא של הזוכה המת, מקורו בכלל הידוע לפיו "אין קניין לאחר מיתה", ומימלא, הזוכה המת, לא קנה כל זכויות על פי צוואת המצווה (שהרי זכות הירושה מתגבשת רק עם מותו של המצווה)...מהטעם הזה, יש לראות בחליפו של הזוכה המת, כמי שירש אחר המצווה ולא אחר הזוכה..." (ההדגשה לא במקור).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

26. זכותם של צאצאי הזוכה בירושת המצווה אינה יונקת חיותה מעמדם כיורשי זוכה. סעיף 49 הנ"ל יוצר **זכות עצמאית**, לכל אחד מצאצאי הזוכה ללא קשר למעמדם, אם לאו, כיורשי הזוכה המנוח. גם צאצא שאינו יורש הזוכה המנוח – כגון שהודר בצוואה – הוא חליף לעניין [סעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965. מזכות עצמאית זו לא הסתלקו התובעים.](#)

27. גם פרשנות תכליתית של הסעיף תביא לאותה תוצאה.

28. חזקה היא שהמחוקק אינו משחית מילותיו לריק. חזקה זו מתווה את הדרך, כי אין לצאת מההנחה שקיימת מילה בטעות או אות מתה אלא דווקא לחתור ולתור אחר הפרשנות שתעניק לסעיף הרלוונטי את הפרשנות האופרטיבית והתכלית לכל מילותיו של המחוקק בסעיף. ראו, בין היתר, ע"א 461/61 מנהל אגף המכס והבלו נ' לוינסון, פד"י טו (3) 2226, 2236 וכן פרשנות במשפט – פרשנות החקיקה בעמוד 595-599.

“כלל גדול הוא בפרשנות חוקים שיש לשאוף לפירוש המוצא לכל הוראה והוראה שבחוק את מקומה ותכליתה הראויים לה, ויש להימנע מפירוש המביא לידי מסקנה שהמחוקק הכניס לתוך החוק דבר שהיה מיותר ומשאין לו תכלית משלו... כל עוד קיימת האפשרות של פרשנות סבירה אחרת, לא יניח בית המשפט שהמחוקק הוציא דברו לשוא”.

29. ראשית, משמעות המילה “צאצאים”. המצב המצוי ברובם של המקרים הוא כי צאצאי הזוכה הם נכדי המצווה והדעת נותנת כי המצווה היה רוצה בנכדיו שיהיו חליפי הזוכה שנפטר ולא ביורשי הזוכה שנפטר שייתכן שלא דווקא מדמו או נכדיו הם. ראו דברי כבוד השופטת וילנר בפסקה 6 בבע"מ (חי) 09-05-6904 :

“ההסדר שנקבע בסעיף 49 לחוק קובע כי חליפיו של הזוכה המת יהיו צאצאיו, כלומר, יוצאי חלציו של הזוכה. ודוק, החוק לא נקט בלשון יורשיו של הזוכה, ולא בכדי, שכן כאמור, תכלית ההסדר הקבוע הסעיף 49 היא הגשמת רצונו המשוער של המצווה, ונדמה כי ברוב המקרים, צאצאיו של הזוכה המת הם נכדיו של המצווה. הדעת נותנת כי המצווה היה רוצה בהם כמי שיהיו חליפיו של הזוכה ולא ביורשיו

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

של הזוכה, שהם לאו דווקא צאצאיו. על כן גם נקבע כי בהעדר צאצאים מתבטלת ההוראה בצוואה.

אשר על כן, אני סבורה כי השימוש במילה צאצאיו, להבדיל מיורשיו, אינו מותר מקום לספק, כי מי שזכאי להיות חליפיו של הזוכה המת הם צאצאיו בלבד, ולא יורשיו (בין אם על פי צווה ובין אם על פי ירושה).

30. אין לי אלא להסכים עם פרשנות זו.

31. שנית, משמעות המילה "חלוקה". סעיף 49 הנ"ל נוקט במילים "יזכו הם לפי כללי החלוקה שברושה על פי דין". כאמור פרשנות הנתבעת היא כי מאחר ואין התובעים יורשי הזוכה מלכתחילה (שכן הסתלקו מעיזבוננו) כהוראת סעיף 6(ב) לחוק הירושה התשכ"ה-1965 – ומכאן לטענתה, אין הם זוכי המצווה. פרשנות הנתבעת משמע כי משמעה היא כי המחוקק השחית מילותיו לריק כאשר הוסיף את המילה "חלוקה" בסעיף 49 לחוק הירושה התשכ"ה-1965.

32. הפרשנות הנכונה היא כי ציון המילה "חלוקה" בסעיף 49 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 נועד להדגיש כי כוונת המחוקק היא לאופן החלוקה בין הצאצאים וחליפי הצאצאים כמפורט בפרק השני לחוק הירושה, התשכ"ה-1965, להבדיל מהחלת כללי ירושה, אשר ניתן לסבור כי כוללים גם את סעיף 6 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 כטענת הנתבעת.

33. למעשה ניתן לומר כי המילה "חלוקה" שבסעיף 49 לחוק מפנה לסעיף 13 לחוק הירושה התשכ"ה-1965 הקובע חלוקה שווה בין כל הצאצאים וכן לסעיפים הבאים אחריו והעוסקים בזהות חליפי הצאצאים (להבדיל מיורשים) והחלוקה ביניהם.

פרשנות זו אף עולה מהעובדה כי סעיף 6 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 עליו נסמכת הנתבעת מצוי בפרק הראשון לחוק, שכותרתו "הוראות כלליות" ואילו כללי החלוקה על פי דין בין צאצאי המוריש מצויים בפרק השני לחוק.

34. נוכח האור לעיל, אני דוחה את טענת הנתבעת וקובעת כי לתובעים מעמד ועניין במתן צו קיום לצוואה מיום 13.2.1997 וכי הם רשאים היו להגיש הבקשה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ' ר

35. בשולי פסק הדין אציין כי לא אמנם הוגשה בקשה פורמאלית למתן צו קיום צוואה לצוואת המנוחה מיום 30.11.2008 אך הצוואה צורפה לתצהירי הצדדים שטענו ונהגו כאילו הוגשה בקשה כאמור וראו בתובענת הנתבעת ת"ע 12-03-16579 כבקשה למתן צו לקיום הצוואה מיום 30.11.2008. כך אף בתגובתה להתנגדות התובעים בת"ע 12-03-17244 הודיעה הנתבעת כי היא מבקשת לחילופין לקיים את הצוואה מיום 30.11.2008. כן, הנתבעת בהודעתה מיום 6/8/2010 הודיעה כי "... היא מושכת את בקשתה לקיים צוואות המנוחה מיום 6/8/2010 ו/או מיום 30/11/2008..."

36. בנסיבות אלו, בהתאם לסמכותי ונוכח הגמישות הדיונית המוענקת לבית המשפט לענייני משפחה לפעול בכל עניין של סדרי דין, בדרך הנראית לו הטובה ביותר לעשיית משפט צדק, איני סבורה כי העדר בקשה פורמאלית יש בה לעכב מתן צו קיום לצוואה מוקדמת יותר שמיום 13.2.1997. מצאתי להדגיש, וזאת אף בהתייחס לשאלת ההוצאות, כי ניתן לומר שבעצם בקשת הנתבעת לחזור בה מהבקשה לקיים את צוואת המנוחה מיום 6.8.2010 או מיום 30.11.2008, צוואת בהן צוואת המנוחה לנתבעת את כל רכושה, קיימה למעשה הנתבעת את הוראת המנוחה בצוואה מיום 6.8.2010 להפריש מהעזיבון לנתבעים לפי רצונה.

נפסק,

37. ניתן צו לקיום צוואת המנוחה מיום 13.2.1997.

38. עתירת התובעים למינוי מנהל עיזבון, נדחית, יש להגישה במסגרת תובענה מתאימה נפרדת.

39. בשים לב למכלול נסיבות העניין, ההליכים שהתקיימו בשלושת התיקים והאמור בסעיף 34 לעיל, אני מחייבת את הנתבעת בהוצאות משפט ובשכ"ט עו"ד בסך של 10,000 ₪.

ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

המזכירות תמציא לצדדים ותסגור התיק.

ניתן היום, י"א תמוז תשע"ד, 09 יולי 2014, בהעדר הצדדים.

הילה גורביץ שינפלד, שופטת

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 12-03-17293-ז. נ"ר